

Діагностика дидактичної інтенсифікації навчальної діяльності студентів

С. В. Малихіна

Національний транспортний університет, м. Київ, Україна

*Corresponding author. E-mail: malykhina_s@mail.ru

Paper received 28.01.2016; Accepted for publication 15.02.2016.

Анотація. У статті розглянуто та проаналізовано висхідний рівень інтенсифікації навчальної діяльності студентів за визначеними параметрами. Розкрито рівні сформованості конструктів лінійно-горизонтальної перспективи площини дидактичної інтенсифікації та лінійно-вертикальної перспективи площини дидактичної інтенсифікації, які визначалися на основі застосування різних діагностичних методів та методик.

Ключові слова: дидактична інтенсифікація навчальної діяльності студентів, лінійно-горизонтальна перспектива площини дидактичної інтенсифікації, лінійно-вертикальна перспектива площини дидактичної інтенсифікації.

Вступ. Для того, щоб перевірити загальну гіпотезу дослідження, потрібно базувати висновки та узагальнення на наявних у розпорядженні дослідника фактах. Ця тривіальна вимога, по суті, зводиться до вимоги послідовного здійснення дослідно-експериментальної роботи. Педагогічні факти, так само як і соціальні, можна трактувати як обґрунтоване знання щодо фрагментів реальної педагогічної дійсності, які не є інваріантними ("байдужими") щодо теорії. Педагогічні факти отримують сенс завдяки певній системі понять, через які ми описуємо фрагменти педагогічної дійсності. Будучи приватними проявами масових процесів, вони носять статистичний характер, тобто являють собою «зведені числові характеристики, засновані на спеціально організованому спостереженні соціальних (педагогічних) явищ» [1, с.192]. Подібний підхід дозволяє трактувати педагогічний факт як далеко не будь-яке об'єктивно існуюче явище педагогічного процесу, а лише таке, яке, по-перше, описано мовою деякої наукової теорії, тобто в наукових поняттях дидактики; по-друге, базується на статистичних даних.

Аналіз останніх публікацій за темою. Спираючись на фундаментальні напрацювання Ю. Бабанського, одним із домінуючих імперативів нової стратегії професійної підготовки фахівців визнають інтенсифікацію навчання О. Глузман, Т. Кудрявцев, А. Кузьмінський, В. Євдокимов, Б. Сазонов.

Мета. Екстраполюючи ці твердження щодо проблематики нашого дослідження, вважаємо за мету констатувального експерименту – констатацію висхідного рівня інтенсифікації навчальної діяльності студентів за визначеними параметрами.

Матеріали та методи. Достовірність експериментальної інформації визначається достатньою кількістю осіб вибірки – першу (експериментальну) групу склали 233 особи, другу (контрольну) 237 осіб. Загалом на різних етапах дослідно-експериментальної роботи були задіяні 470 осіб.

Розробка діагностичної програми констатувального експерименту передбачала послідовне розв'язання таких завдань: вивчення особливостей навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів (цикл економічних дисциплін) на рівні навчальних планів та програм, аналізу навчальної успішності на рівні безпосереднього здійснення навчальної діяльності (аудиторної, позааудиторної); виявлення методами спостереження та експертних оцінок особливостей

інтенсифікації навчальної діяльності студентів; залучення додаткових діагностичних процедур для визначення рівня сформованості комплексу показників інтенсифікації навчальної діяльності студентів за кожним конструктом площини дидактичної інтенсифікації (анкетування, опитування, діагностичні методики професійного становлення тощо).

Сформованість конструктів лінійно-горизонтальної перспективи площини дидактичної інтенсифікації визначалася на основі застосування в контрольній та експериментальній групах таких діагностичних методів та методик, як: опитування студентів за темою «Твій індивідуальний графік та режим навчальної діяльності» (показники організаційно-адаптивного, процесуально-технічного конструктів); методики В. Ядова «Задоволення майбутньою професією» (показники когнітивно-діяльнісного, інструментального конструктів); анкетування «Особливості розвитку мотиваційної сфери студента (показники рефлексивного та аналітико-корекційного конструктів); безпосереднього включеного спостереження за ходом навчальної діяльності студентів під час лекційних і семінарських занять (усі конструкти лінійно-горизонтальної перспективи) та узагальнення власного педагогічного досвіду; аналізу результатів навчальної діяльності студентів (якість та успішність знань із циклу економічних дисциплін: показники аналітико-корекційного та процесуально-технічного конструктів лінійно-горизонтальної перспективи).

Сформованість конструктів лінійно-вертикальної перспективи площини дидактичної інтенсифікації визначалася на основі застосування в контрольній та експериментальній групах таких методів та діагностичних методик: бесіди зі студентами «Ставлення до майбутньої професії» (конструкт дидактичної аксіології та конструкт дидактичної адаптації); фіксації частоти та інтенсивності відповідей студентів у ході семінарів (конструкти дидактичної адаптації, дидактичної кваліфікованості); особливостей навчальної роботи студентів над розв'язанням проблемних завдань та навчально-проблемних ситуацій (конструкти дидактичної кваліфікованості та дидактичної інтеграції); методики «Самооцінка стилю управління» Є. Ільїна [2, с.628-629] (конструкт індивідуально-пізнавальних стратегій); застосування шкали «Соціальна сміливість» (фрагмент методики багатofакторного дослідження особистості Р. Кеттела, конструкт дидактичної стилізації);

безпосереднього включеного спостереження за ходом навчальної аудиторної та позааудиторної діяльності студентів (конструкти індивідуально-пізнавальних стратегій, дидактичної кваліфікованості та дидактичної інтеграції).

Результати та їх обговорення. Аналіз практичних результатів навчальної діяльності студентів контрольної та експериментальної груп (показники аналітико-корекційного та процесуально-технічного конструктів) передбачав спостереження за особли-

востями виконання низки навчальних завдань. У ході вивчення курсу «Економіка виробництва» завдання другого модуля «Основні результативні показники господарчої діяльності підприємства» вивчався темп та особливості надання відповідей студентів на питання комбінованого типу (і з репродуктивним характером, і з елементами проблемності). У підсумку за показниками аналітико-корекційного конструкту та процесуально-технічного конструкту отримано дані, узагальнені у таблиці 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості показників аналітико-корекційного та процесуально-технічного конструктів (констатувальний експеримент першого порядку)

Конструкт	Групи / Рівні					
	Контрольна гр. (237 осіб, %)			Експериментальна гр. (233 особи, %)		
	<i>R_n</i>	<i>R_y</i>	<i>R_m</i>	<i>R_n</i>	<i>R_y</i>	<i>R_m</i>
АКК	37	43	20	44	29	27
ПТК	41	47	12	19	54	27

Очевидно, що і в контрольній, і в експериментальній групах студенти володіють певними навичками аналізу, синтезу, комбінування навчальної інформації, проте потрібна цілеспрямована робота для того, щоб ці уміння й навички застосовувалися для інтенсифікації власної навчальної діяльності. Подальше визначення векторів інтенсифікації навчального процесу уможливується на основі діагностичних даних про те, що 46% студентів експериментальної групи проявляють ситуативний інтерес до вивчення окремих тем у

межах певної навчальної дисципліни тому, що саме ці теми, як видається студентам, мають безпосередній стосунок до майбутньої професійної діяльності та проявляють прагнення до розширення власних знань (показники МЦК), при цьому 42% студентів цієї групи проявляють постійну пізнавальну активність (хоч і ззовні стимульовану), здатні за наявності безпосередньої чи опосередкованої допомоги доводити до кінця розв'язання складних завдань, підпорядкувати свої власні інтереси потребам навчального процесу (показники КДК, табл. 2).

Таблиця 2

Рівні сформованості показників організаційно-адаптивного, мотиваційно-цільового, когнітивно-діяльнісного конструктів (констатувальний експеримент першого порядку)

Конструкт	Групи / Рівні					
	Контрольна гр. (237 студ., %)			Експериментальна гр. (233 студ., %)		
	<i>R_n</i>	<i>R_y</i>	<i>R_m</i>	<i>R_n</i>	<i>R_y</i>	<i>R_m</i>
ОАК	23	37	40	29	40	31
МЦК	44	56	0	52	46	2
КДК	16	52	32	30	42	28

37% студентів контрольної групи та 44% студентів експериментальної групи мають сформовані показники аналітико-корекційного конструкту на рівні навченості: себто мають певні навички аналізу власної навчальної діяльності, здатні синтезувати та комбінувати отримані дані у процесі навчально-пізнавальної діяльності та практично не застосовують ці навички з метою інтенсифікації власної навчальної діяльності.

Очевидно, що значних інтенсифікаційних зусиль потребує рефлексивний конструкт: більше за 50% студентів контрольної та експериментальної груп не володіють повною мірою навичками самоконтролю навчальної діяльності (в основному, на нашу думку,

недолік попередньої шкільної системи навчання), не повною мірою застосовують засоби педагогічної підтримки та неадекватно оцінюють свої пізнавальні можливості та якості (табл. 3). Результати констатувального експерименту першого порядку за кожним конструктом лінійно-горизонтальної та лінійно-вертикальної перспективи представлені в таблиці 4 «Визначення рівня інтенсифікації навчальної діяльності студентів (констатувальний експеримент першого порядку)». За наслідками діагностичної роботи першого етапу визначено, що у лінійно-горизонтальній перспективі рівень умілості (понад 50% студентів контрольної та експериментальної

груп) та рівень майстерності (близько 40% студентів у контрольній та експериментальній групах) зафіксовано лише за показниками інструментального конст-

рукту: студенти використовують сучасні комп'ютерні засоби для розв'язування навчально-пізнавальних завдань різного типу у визначений термін.

Таблиця 3

Рівні сформованості показників аналітико-корекційного та процесуально-технічного конструктів (констатувальний експеримент першого порядку)

Конструкт	Групи / Рівні					
	Контрольна гр. (237 осіб, %)			Експериментальна гр. (233 особи, %)		
	<i>P_н</i>	<i>P_у</i>	<i>P_м</i>	<i>P_н</i>	<i>P_у</i>	<i>P_м</i>
ІК	0	59	41	0	58	42
РК	56	28	16	52	22	26

Таблиця 4

Визначення рівня інтенсифікації навчальної діяльності студентів (констатувальний експеримент першого порядку)

Перспектива	Конструкт	Групи / Рівні					
		Контрольна гр. (237 студ.)			Експериментальна гр. (233 студ.)		
		<i>P_н</i>	<i>P_у</i>	<i>P_м</i>	<i>P_н</i>	<i>P_у</i>	<i>P_м</i>
Лінійно-горизонтальна перспектива (ЛГП)	ОАК	55 (23%)	87 (37%)	95 (40%)	68 (29%)	94 (40%)	71 (31%)
	МЦК	104 (44%)	133 (56%)	0 (0%)	121 (52%)	108 (46%)	4 (2%)
	КДК	38 (16%)	122 (52%)	77 (32%)	69 (30%)	97 (42%)	67 (28%)
	АКК	87 (37%)	102 (43%)	48 (20%)	102 (44%)	68 (29%)	63 (27%)
	ПТК	98 (41%)	111 (47%)	28 (12%)	44 (19%)	127 (54%)	62 (27%)
	ІК	0 (0%)	141 (59%)	96 (41%)	0 (0%)	135 (58%)	98 (42%)
	РК	134 (56%)	66 (28%)	37 (16%)	120 (52%)	52 (22%)	61 (26%)
Σ за ЛГП		74 31%	109 46%	54 23%	75 32%	97 42%	61 26%
Лінійно-вертикальна перспектива (ЛВП)	КДАк	111 (47%)	108 (46%)	18 (7%)	132 (57%)	87 (37%)	14 (6%)
	КДАд	57 (24%)	90 (38%)	90 (38%)	51 (22%)	95 (41%)	87 (37%)
	КДІ	11 (5%)	169 (71%)	57 (24%)	10 (4%)	206 (88%)	17 (8%)
	КДКвал	15 (6%)	222 (94%)	0 (0%)	18 (8%)	215 (92%)	0 (0%)
	КДС	26 (11%)	69 (29%)	142 (60%)	38 (16%)	77 (33%)	118 (51%)
	К _н ПС	84 (35%)	86 (36%)	67 (29%)	135 (58%)	76 (33%)	22 (9%)
	ППК	203 (86%)	34 (14%)	0 (0%)	197 (84%)	28 (12%)	8 (4%)
Σ за ЛВП		72 31%	111 47%	54 22%	83 36%	112 48%	38 16%

В експериментальній групі рівень умілості у межах 40% від загальної кількості студентів зафіксовано за

показниками організаційно-адаптивного, мотиваційно-цільового, когнітивно-діяльнісного конструктів:

сама така кількість студентів має уявлення про існування загальних закономірностей організації навчальної діяльності у вищому навчальному закладі, намагається брати участь у всіх запропонованих формах навчальної діяльності (аудиторних, позааудиторних), прагнуть дотримуватись графіка та індивідуально визначеного режиму навчальної діяльності (ОАК).

У підсумку рівень сформованості показників конструктів лінійно-горизонтальної перспективи за результатами констатувального експерименту першого порядку для студентів контрольної групи становить: 31% – рівень навченості, 46% – рівень умілості, 23% – рівень майстерності (компетентності); для студентів експериментальної групи становить: 32% – рівень навченості, 42% – рівень умілості, 26% – рівень майстерності (компетентності).

Аналіз стану сформованості показників конструктів лінійно-вертикальної перспективи свідчить про те, що інтенсифікаційних упливів потребують конструкти дидактичної кваліфікованості (відсутні студенти, які б мали рівень майстерності), прогностично-превентивний (лише 8 студентів експериментальної групи мають рівень майстерності, у контрольній групі такі студенти взагалі відсутні), конструкт дидактичної аксіології (рівень майстерності зафіксовано у 14 студентів експериментальної та у 18 студентів контрольної групи).

В експериментальній групі значно більший відсоток студентів (58%), що мають рівень навченості за показниками конструкту індивідуально-пізнавальних стратегій, аніж у контрольній (35%), на цьому тлі менших формотворчих зусиль потребують конструкти дидактичної адаптації (рівень умілості та рівень майстерності мають, відповідно 90 та 90 студентів контрольної групи, 95 та 87 студентів

експериментальної групи) та дидактичної стилізації (рівень навченості тут зафіксовано лише у 11% студентів контрольної та у 15% студентів експериментальної групи.).

У підсумку рівень сформованості показників конструктів лінійно-вертикальної перспективи за результатами констатувального експерименту першого порядку для студентів контрольної групи становить: 31% – рівень навченості, 47% – рівень умілості, 22% – рівень майстерності (компетентності); для студентів експериментальної групи становить: 36% – рівень навченості, 48% – рівень умілості, 16% – рівень майстерності (компетентності).

Під час аналізу процесу навчальної діяльності перед нами постає головне поле інтенсивності – це щоденна навчально-пізнавальна діяльність, де інтенсифікація навчання проходить як оптимізація самостійної пізнавальної діяльності студентів за результатами навчання або витратами часу.

З іншого боку, інтенсифікація навчання, кінець кінців, орієнтована на досягнення максимізованої оцінки в очікуваних результатах навчання. Згідно концепціям змісту освіти (І. Лернер [3]), максимізований оцінці очікуваних результатів навчання відповідає засвоєння як результат навчання, що означає цілісне засвоєння змісту освіти на рівні навчального матеріалу

Висновки. Отже, результати констатувального експерименту надають підстави для висновку про те, що навчальна діяльність студентів потребує цілеспрямованих інтенсифікаційних зусиль, а відтак – є підстави для апробації ієрархічно-рівневої моделі дидактичної інтенсифікації навчальної діяльності студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галян І. М. Психодіагностика : навч. посіб. / Ігор Михайлович Галян. – Київ: Академвидав, 2011. – 464 с.
2. Ильин Е. П. Психология индивидуальных различий / Евгений Павлович Ильин. – СПб.: Питер, 2011. – 701 с.
3. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / Исаак Яковлевич Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 186 с.

REFERENCES

1. Galyan I. M. Psychodiagnostics: textbook. / Igor My'xajlov'y'ch Galyan. – Ky'yiv: Akademvy'dav, 2011. – 464 S.
2. Ilin E. P. Psychology of individual differences / Evgeniy Pavlovich Ilin. – SPb.: Piter, 2011. – 701 s.
3. Lerner I. Ya. Didactic bases of training methods / Isaak Yakovlevich Lerner. – M. : Pedagogika, 1981. – 186 s

Diagnostic of didactic intensification of students' educational activities

S.V. Malykhina

Abstract. The article reviewed and analyzed the datum of students' educational activities didactic intensification for identified specifications. Find out levels of horizontal linear perspective and linear vertical perspective constructs of plane of didactic intensification, which were determined on the basis of different diagnostic methods and techniques.

Keywords: students' educational activities didactic intensification horizontal linear perspective of plane of didactic intensification, perspective of plane of didactic intensification.

Диагностика дидактической интенсификации учебной деятельности студентов

С. В. Малыхина

Аннотация. В статье рассмотрен и проанализирован исходный уровень интенсификации учебной деятельности студентов согласно заданным параметрам. Раскрыты уровни сформированности конструктов линейно-горизонтальной перспективы плоскости дидактической интенсификации и линейно-вертикальной перспективы плоскости дидактической интенсификации, которые диагностировались на основе использования различных диагностических методов и методик.

Ключевые слова: дидактическая интенсификация учебной деятельности студентов, линейно-горизонтальная перспектива плоскости дидактической интенсификации, линейно-вертикальная перспектива плоскости дидактической интенсификации.